

Stadsbyggnadsförvaltningen
Undersökning

Datum
2024-04-19

Diarienummer
PBN 2022-003152

Handläggare
Camilla Björk

Undersökning om betydande miljöpåverkan för Upphävande av detaljplaner inom Järnvägsområdet vid Uppsala Centralstation

Bakgrund

När en ny detaljplan tas fram, en befintlig detaljplan ändras, eller en detaljplan eller delar av en detaljplan upphävs, ska kommunen ta ställning till om genomförandet av detaljplanen kan antas medföra betydande miljöpåverkan eller inte. För att ta reda på det, ska i princip alla¹ förslag till detaljplaner, eller ändringar i befintliga detaljplaner, genomgå en så kallad undersökning, enligt plan- och bygglagens 5 kapitel 11 a § och 6 kapitel 1 § miljöbalken.

I det fall detaljplanen bedöms medföra betydande miljöpåverkan ska en strategisk miljöbedömning genomföras och en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) upprättas. Miljöbedömningen utgör själva processen, som löper parallellt med planarbetet, med syfte att ge inspel kring möjliga anpassningar av planen, införande av planbestämmelser eller andra åtgärder som behövs för att minimera miljöpåverkan.

Syfte

Enligt 6 kapitel 1 § miljöbalken (MB) är det övergripande syftet med en miljöbedömning att integrera miljöaspekter i planering och beslutsfattande så att en hållbar utveckling främjas.

Detta dokument syftar till att, i inledning av planprocessen, bedöma och dokumentera planens potentiella miljöpåverkan. Om undersökningen kommer fram till att planens genomförande kan antas medföra en betydande miljöpåverkan innebär det att planen ska miljöbedömas och en MKB ska upprättas. Undersökningen utgör också underlag för avgränsning av miljöaspekter i MKB:n, i det fall beslut om betydande miljöpåverkan tas.

Undersökningen används också för att avgränsa vilka typer av miljöpåverkan som behöver beskrivas och hanteras vidare, även om planens genomförande inte bedöms innebära betydande miljöpåverkan.

¹ Undantaget gäller om detaljplanen endast är till för att tillgodose totalförsvarets eller räddningstjänstens behov.

Bedömning av betydande miljöpåverkan

I miljöbedömningsförordningen § 5 anges vilka omständigheter som kommunen ska utgå från vid undersökningen av om en detaljplan kan antas medföra betydande miljöpåverkan på miljön, hälsan, hushållning med mark, vatten och andra resurser. Var gränsen för betydande miljöpåverkan går är inte närmare preciserat. Kommunen måste göra en bedömning i varje enskilt fall.

Nedan ges några exempel på förutsättningar som kan bidra till betydande miljöpåverkan:

- Risk för negativ påverkan på riksintressen (Natura 2000/Riksintresse för naturvård, kulturmiljövård eller friluftsliv med mera)
- Risk för negativ påverkan på skyddade arter
- Risk för stor negativ påverkan på grundvatten
- Förorenad mark i kombination med risk för översvämning

Viktigt att poängtera är dock att det är den totala sammanvägningen av miljöpåverkan som ligger till grund för beslut om betydande miljöpåverkan. Även om ingen stor påverkan inom någon av ovanstående punkter skulle identifieras, kan en liten påverkan inom många aspekter ge en sammantaget stor påverkan, och därför resultera i betydande miljöpåverkan och behov av MKB.

Om förslaget till detaljplan innebär att planområdet får tas i anspråk för att anlägga större och särskilt komplexa projekt, kallas de för MKB-projekt, se plan- och bygglagen 4 kapitlet 34 §. Ett MKB-projekt är ett projekt som enligt plan- och bygglagen och miljöbalken ska miljöbedömas i en detaljplaneprocess där aspekterna i miljöbedömningsförordningen § 10-13 belyses. Exempel på MKB-projekt är till exempel ett industriområde, ett köpcentrum, en parkeringsanläggning eller spårväg. För fler exempel, se Boverkets webbsida.

Stadsbyggnadsförvaltningen bedömer **inte** att de mer omfattande kriterierna som listas i miljöbedömningsförordningen 10-13 § behöver beaktas då planområdet inte kommer tas i anspråk för åtgärder som listas i PBL 4 kap 34 § andra stycket. Stadsbyggnadsförvaltningen anser **inte** att förslaget till detaljplan är ett så kallat "annat stadsbyggnadsprojekt" eftersom detaljplanen endast omfattar ett upphävande av delar av gällande detaljplaner.

Undersökningens tre delar

Enligt 6 kapitlet 6 § miljöbalken innebär undersökningen att kommunen identifierar omständigheter som talar för och emot en betydande miljöpåverkan i början av planprocessen. Denna del av undersökningen görs i detta dokument.

Därefter, i undersökningens andra del, samråder kommunen i frågan om betydande miljöpåverkan med de kommuner, länsstyrelser och andra myndigheter som på grund av sitt särskilda miljöansvar kan antas bli berörda av planen eller programmet.

Enligt 6 kapitlet 7 § miljöbalken ska kommunen, när undersökningen är genomförd, i ett särskilt beslut avgöra om genomförandet av planen, programmet eller ändringen kan antas medföra betydande miljöpåverkan. Beslutet, som utgör undersökningens tredje del, ska redovisa de omständigheter som talar för eller emot betydande miljöpåverkan i miljöbalkens mening.

Beslutet ska göras tillgängligt för allmänheten. Enligt 6 kapitlet 8 § miljöbalken får beslutet om huruvida genomförandet av planen, programmet eller ändringen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan inte överklagas. Däremot kan kommunen i ett senare skede göra en annan bedömning.

Planuppdraget

Delar av de aktuella detaljplanerna upphävs för att möjliggöra att Trafikverkets järnvägsplan kan fastställas i enlighet med fyrspårsavtalet. Detaljplanerna handläggs med förenklat standardförfarande enligt Plan- och bygglagen (2010:900).

Ungefärligt område där berörda detaljplaner som ska upphävas är belägna.

Detaljplanens upphävanden berör detaljplaner från Uppsala C till söder om Kungsängsleden, en sträcka om cirka 2,2 kilometer. Längre söderut berörs mindre ytor av detaljplaner i Kuggebro och Bergsbrunna. Detaljplanens upphävande omfattar totalt cirka 3,6 hektar i direkt anslutning till järnvägens spårområde.

Området är idag till stor del präglat av järnvägen och angränsande områden består till största del av industri- och verksamhetsområden inom Uppsalas tätort. Söder om staden angränsar järnvägen till befintliga bostadsområden i Kuggebro och Bergsbrunna som i huvudsak är bebyggda med småhus. Inom den sträcka som upphävs finns två landskapstyper – stadslandskap och slättlandskap.

Totalt omfattar aktuellt upphävande 18 detaljplaner:

- Detaljplan för ändring av detaljplan för bussterminal vid Uppsala C (PBN 0380-P2019/1)
 - *Laga kraft 2019-01-12*
- Detaljplan för cykelparkering på stationsområdet (PBN 0380-P2009/18)
 - *Laga kraft 2009-05-16*
- Detaljplan för terminalbyggnad vid resecentrum (PBN 0380-P2006/40)
 - *Laga kraft 2006-08-04*
- Detaljplanen för Uppsala central, östra stationsområdet (PBN 0380-P2004/38)
 - *Laga kraft 2004-10-07*
- Detaljplanen för kvarteren Gudur och Vale (PBN 0380-18/B2)
 - *Laga kraft 1938-11-03*
- Detaljplanen för Sätuna Gärde och Sofielund (PBN 0380-68)
 - *Laga kraft 1939-06-09*
- Detaljplanen för Boländernas industriområde (PBN 0380-587)
 - *Laga kraft 1986-04-15*
- Detaljplanen för kvarteren Suttung, Fjalar, Gugner med mera (PBN 0380-P88/1)
 - *Laga kraft 1987-10-16*
- Detaljplan för del av kvarteret Fjalar, Kungsängen 14:1 (PBN 0380-P2018/12)
 - *Laga kraft 2018-05-17*
- Detaljplan för Kungsängens industriområde (PBN 0380-P89/24)
 - *Laga kraft 2014-11-24*
- Detaljplan för del av kvarteret Vävstolen (PBN 0380-P2014/26)
 - *Laga kraft 2014-11-24*
- Detaljplan för Kungsängens industriområde (PBN 0380-581)
 - *Laga kraft 1985-09-11*
- Detaljplan för Kungsängen 37:10 (PBN 0380-517)
 - *Laga kraft 1981-02-27*
- Detaljplan för del av kvarteret Sofiedal (PBN 0380-P91/25)
 - *Laga kraft 1991-05-15*
- Detaljplan för del av kvarteret Sofiedal (PBN 0380-P88/42)
 - *Laga kraft 1988-08-20*
- Detaljplanen för Kungsängsleden (PBN 0380-488)
 - *Laga kraft 1978-12-21*
- Detaljplanen för Kuggebro (PBN 03-86:472)
 - *Laga kraft 1986-12-19*
- Detaljplanen för Bergsbrunna samhälle (PBN 03-DAK-652)
 - *Laga kraft 1962-03-26*

Gällande detaljplaner anger i huvudsak kvartersmark för industri, kontor, handel, och bostäder samt allmän plats för torg, gata och park. De grönytor som berörs av upphävandet anges i järnvägsplanen som ny järnvägsmark med äganderätt.

När kommunen upphäver en detaljplan uppstår ett planlöst läge. Om någon avser att utföra en lovpliktig åtgärd på platsen behöver kommunen göra en bedömning av om åtgärden kräver en ny detaljplan eller om åtgärden kan prövas direkt.

Planförslaget innebär en ökad exploateringsgrad: Nej

Är föreslagen markanvändning förenlig med gällande översiktsplan:²: Ja

Planförslaget ingår i planprogram, fördjupad översiktsplan eller liknande, där miljöbedömning och miljökonsekvensbeskrivning redan genomförts: Nej

De miljöeffekter som ett genomförande av järnvägsplanen kan komma att innebära hanteras av Trafikverket och redovisas i den miljökonsekvensbeskrivning som har upprättats för aktuell järnvägsplan. Trafikverket har också initierat en tillståndsprocess för vattenverksamhet och Natura 2000.

Bedömning av betydande miljöpåverkan enligt Miljöbedömningsförordningen

Nedan redovisas kommunens bedömning av betydande miljöpåverkan genom en beskrivning av planen och platsen, samt bedömning av påverkan. Utgångspunkten är bedömningskriterierna i 5 § miljöbedömningsförordningen 2017:966. Bedömningarna är preliminära och ny kunskap som tillförs planarbetet kan innebära att de behöver omvärderas.

Planen

Miljöbedömningsförordningen 5§ 1, a-d

I vilken utsträckning detaljplanen, programmet eller ändringen:	Kommentar
a) anger förutsättningar för verksamheter eller åtgärder när det gäller lokalisering, typ av verksamhet, storlek eller driftförhållanden eller genom att fördela resurser	Ett genomförande av planen innebär att det kommer råda ett planlöst läge för de delar som upphävs. I och med en fastställelse av Trafikverkets järnvägsplan kommer de områden som upphävs utgöra ny järnvägsmark med äganderätt. Detaljplanen medför därför i sig inga negativa miljöeffekter. I det fall någon avser att utföra en lovpliktig åtgärd inom de delar som föreslås upphävas, gör kommunen en bedömning av om åtgärden kräver en ny detaljplan eller om åtgärden kan prövas med bygglov direkt. Eventuella miljöeffekter prövas då i dessa processer.
b) har betydelse för de miljöeffekter som genomförandet av andra planer eller program medför	Enligt järnvägslagen får inte en järnvägsplan strida mot gällande detaljplaner. Detaljplanen är således en förutsättning för att Trafikverket ska kunna fastställa järnvägsplanen för bygga ut järnvägsanläggningen.

² Detta är kopplat till Miljöbalkens kapitel 3: "Grundläggande bestämmelser för hushållning med mark- och vattenområden, 1 § Mark- och vattenområden ska användas för det eller de ändamål för vilka områdena är mest lämpade med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov. Företrädare ska ges sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning".

I vilken utsträckning detaljplanen, programmet eller ändringen:	Kommentar
	De miljöeffekter som ett genomförande av järnvägsplanen kan komma att innebära hanteras av Trafikverket och redovisas i den miljökonsekvensbeskrivning som har upprättats för aktuell järnvägsplan. Trafikverket har också initierat en tillståndsprocess för vattenverksamhet och Natura 2000.
c) har betydelse för att främja en hållbar utveckling eller för integreringen av miljöaspekter i övrigt, eller	Detaljplanen främjar en hållbar utveckling genom att indirekt bidra till att öka möjligheten till fosilfria transporter.
d) har betydelse för möjligheterna att följa miljölagstiftningen	Detaljplanen syftar till att upphäva gällande markanvändning vilket innebär att inga nya åtgärder tillkommer som behöver prövas mot miljölagstiftningen.

Platsen

Miljöbedömningsförordningen 5§ 2, 8, 9.

2: Miljöproblem som är relevanta för planen, programmet eller ändringen

8: Det påverkade områdets betydelse och sårbarhet på grund av intensiv markanvändning, överskridna miljökvalitetsnormer, dess kulturvärden eller andra utmärkande egenskaper i naturen.

9: Påverkan på områden eller natur som har erkänd skyddsstatus nationellt, inom Europeiska unionen eller internationellt.

Fråga	Ja/Nej/Eventuellt ³	Kommentar
Berörs platsen av ställningstaganden kring mark- och vattenanvändning i ÖP 2016 angående: Dagvattenstråk Grönt stråk Viktigt grundvattenavnitt Stort naturområde Grönområde Vattenförekomster vattendrag	Ja	En utbyggnad av järnvägen är en av huvudfrågorna i Översiktsplan 2016. Målet är att öka kapaciteten på ostkustbanan med två nya spår. Översiktsplanen anger järnvägsreservat samt kollektivtrafikstråk järnväg för de delar som berörs av detaljplanen. Detaljplanen bidrar till att genomföra en utbyggnad av järnvägen och går därmed i linje med översiktsplanens intentioner.

³ Välj alternativet eventuellt ifall ytterligare utredning krävs för att besvara frågan

Fråga	Ja/Nej/Eventuellt ³	Kommentar
Vattenförekomster (sjöar, vattendrag)?		
Berörs platsen av särskilda mark- och vattenområden av riksintressen enligt miljöbalkens kap 3 och 4?	Ja	<p>Planområdet berörs av riksintresse för kommunikationer, järnväg Uppsala C- Uppsala N (Ostkustbanan).</p> <p>Delar av de områden som berörs av upphävandet berörs av riksintresse för kulturmiljövården för Uppsala stad (C40A) med beskrivningen, stad starkt präglad av centralmakt, kyrka och lärdomsinstitutioner från medeltid till idag. De södra delarna av de områden som avses upphävas, berörs av riksintresset Långhundraleden (C41) som utgörs av en forntida betydande kommunikationsmiljö och fornlämningsmiljö med ett stort antal monumentala fornlämningar från framför allt yngre järnålder som tillsammans med odlingslandskap, herrgårdsmiljö, torp och bymiljö ovanligt tydligt speglar områdets historiska utveckling.</p> <p>Planområdet omfattas också i sin helhet av riksintresse för totalförsvaret, stoppområde för höga objekt.</p> <p>Ett upphävande bedöms i sig inte påverka berörda riksintressen negativt. I det fall någon avser att utföra en lovpliktig åtgärd inom de delar som föreslås upphävas, gör kommunen en bedömning av om åtgärden kräver en ny detaljplan eller om åtgärden kan prövas med bygglov direkt. Eventuell påverkan på riksintressen prövas då i dessa processer. Påverkan av den planerade utbyggnaden av järnvägen hanteras av</p>

Fråga	Ja/Nej/Eventuellt ³	Kommentar
		Trafikverket och redovisas i den miljökonsekvensbeskrivning som har upprättats för aktuell järnvägsplan.
Berörs platsen av näringar av nationell betydelse såsom jordbruksmark och skogsmark för produktionsskog?	Nej	
Berörs platsen av skyddade områden enligt miljöbalkens kap 7 och 8?	Ja	De norra delarna av de områden som avses upphävas, ligger inom vattenskyddsområdets yttre zon. Vattenskyddsföreskrifterna för området ska följas.
Finns högt klassade naturvärdesobjekt i naturvärdesinventering (klass 1 och 2) inom eller i närheten av planområdet?	Nej	
Finns skyddade arter registrerade i Artportalen inom eller i närheten av planområdet?	Nej	
Berörs platsen av Uppsala kommuns känslighetsklassade områden för grundvatten . Om ja, ange känslighetsklass.	Ja	Planområdet ligger i huvudsak inom område med låg känslighet för grundvatten. Ett mindre område ligger inom område med måttlig känslighet.
Finns byggnad eller anläggning som är skyddad som byggnadsminne eller finns fornlämning enligt kulturmiljölagen (1988:950) inom området?	Ja	Upphävandet omfattar det ställverk som ligger vid Uppsala C och som är ett statligt byggnadsminne. Trafikverket avser att flytta aktuellt ställverk för att möjliggöra den planerade utbyggnaden av järnvägsanläggningen. Gällande detaljplan anger rivningsförbud. Ställverket kommer fortsättningsvis skyddas som statligt byggnadsminne även vid en ny lokalisering.

Fråga	Ja/Nej/Eventuellt³	Kommentar
Finns risker på platsen som behöver särskild hänsyn? Behövs särskilda utredningar, undersökningar skyddsavstånd med mera?	Nej	Planområdet omfattar järnvägsanläggning som utgör en potentiell föroreningskälla och som är transportväg för farligt gods. De risker som kopplar till järnvägen hanteras inom ramen för järnvägsplanen.

Påverkan

Miljöbedömningsförordningen 5§ 3, 6.

3: de sannolika miljöeffekternas och det påverkade områdets utmärkande egenskaper

6: miljöeffekternas omfattning

Påverkan på miljön och människors hälsa vid genomförande av planen;

Miljöeffekt	Positiv eller ingen påverkan	Risk för viss negativ påverkan	Risk för stor negativ påverkan
Finns risk för påverkan på naturvärden , gröna värden / kilar, biologisk mångfald, växt- och djurliv?	Nej		
Finns risk för påverkan på rekreation och friluftsliv ?	Nej		
Finns risk för påverkan på kulturmiljövärden ?	Nej, ställverket som ingår i upphävandet omfattas fortsatt av de skyddsföreskrifter som beslutades för det statliga byggnadsminnet av regeringen 2005.		
Finns risk för påverkan på landskapsbild / stadsbild ?	Nej		
Finns risk för påverkan på grundvatten – att miljö kvalitetsnormer inte kan följas eller att riktvärden överskrids?	Nej		
Finns risk för påverkan på ytvatten - att miljö kvalitetsnormer inte kan följas, eller att riktvärden överskrids?	Nej		
Finns risk för människors hälsa eller miljön kopplat till risk och säkerhetsaspekter gällande översvämning och skyfall	Nej		

Miljöeffekt	Positiv eller ingen påverkan	Risk för viss negativ påverkan	Risk för stor negativ påverkan
Finns risk för människors hälsa eller miljön kopplat till risk och säkerhetsaspekter gällande instabilitet, sättningar, erosion, ras och skred	Nej		
Finns risk för människors hälsa eller miljön kopplat till risk och säkerhetsaspekter gällande förorenad mark	Nej		
Finns risk för människors hälsa eller miljön kopplat till risk och säkerhetsaspekter gällande utsläpp	Nej		
Finns risk för människors hälsa eller miljön kopplat till risk och säkerhetsaspekter gällande explosion	Nej		
Finns risk för människors hälsa eller miljön kopplat till risk och säkerhetsaspekter gällande strålning till exempel elektromagnetiska fält från järnväg, elnätsstationer, kraftledning.	Nej		
Finns risk för påverkan på människors hälsa till följd av buller från väg, järnväg, verksamheter, flygtrafik med mera (Miljökvalitetsnormer buller)	Nej		
Finns risk för påverkan på människors hälsa till följd av vibrationer från tung trafik, järnväg med mera.	Nej		
Finns risk för påverkan på människors hälsa till följd av försämrad luftkvalitet (Miljökvalitetsnormer luft)	Nej		

Miljöeffekt	Positiv eller ingen påverkan	Risk för viss negativ påverkan	Risk för stor negativ påverkan
Finns risk för påverkan på människors hälsa till följd av djurhållning på grund av risk för allergener (närhet till stall, beteshagar med mera)	Nej		
Finns risk för påverkan på människors hälsa till följd av ljusförorening från belysningsmaster vid verksamheter eller evenemangsplatser med mera.	Nej		
Finns risk för påverkan på människors hälsa till följd av lukt från avloppsreningsverk, pumpstation med mera.	Nej		
Finns risk för klimatpåverkan på grund av ökade utsläpp av växthusgaser, kopplat till förändrad markanvändning?	Nej		

Sammanvägning av påverkan

Miljöbedömningsförordningen 5§ 4, 5.

4: I vilken utsträckning det går att avhjälpa de sannolika miljöeffekterna

5: Miljöeffekternas gränsöverskridande egenskaper

Fråga	Ja/Nej/Eventuellt	Kommentar
Är det sannolikt att negativa miljöeffekter uppkommer på miljö, klimat, hälsa eller hushållning med mark, vatten eller andra naturresurser?	Nej	
Är miljöeffekterna bestående, det vill säga icke reversibla?	Nej	
Kan ett genomförande av planen medföra att förebyggande åtgärder eller kompensationsåtgärder behöver vidtas?	Nej	
Kan ett genomförande av planen som helhet, tillsammans med förväntad utveckling i omgivningen ⁴ , ge upphov till kumulativa negativa effekter ⁵ på miljön, hälsan eller hushållningen med mark, vatten och andra naturresurser?	Nej	

⁴ Som styrs av andra planer och program

⁵ Kumulativ negativ effekt = flera mindre effekter som kan ge stora negativa effekter utan att de var för sig behöver innebära betydande miljöpåverkan

Samlad bedömning

Upphävandet innebär att aktuellt område inte längre kommer att omfattas av någon detaljplan. Om verksamhetsutövare vill utföra en lovpliktig åtgärd inom området behöver kommunen göra en bedömning om detta kräver en ny detaljplan eller om åtgärden kan prövas med bygglov direkt.

Själva upphävandet kommer inte innebära någon förändring av markanvändningen då nuvarande markanvändning kan fortsätta. Upphävandet innebär dock att Trafikverket kan upprätta järnvägsplan för utökning av järnvägsanläggningen och ianspråkta delar av marken. En förändring av markanvändningen kan förväntas i samband med ett genomförande av järnvägsplanen och de miljöeffekter som det kan komma att innebära hanteras av Trafikverket och redovisas i den miljökonsekvensbeskrivning som har upprättats för aktuell järnvägsplan. Trafikverket har också initierat en tillståndsprocess för vattenverksamhet och Natura 2000.

Stadsbyggnadsförvaltningen bedömer att ett genomförande av upphävandet av detaljplaner inom Järnvägsområdet vid Uppsala Centralstation inte kan antas medföra risk för betydande miljöpåverkan. Därmed behöver en strategisk miljöbedömning och miljökonsekvensbeskrivning enligt miljöbalken 6 kapitlet inte genomföras.

Stadsbyggnadsförvaltningen